

Zrevidovanie demokracie: starovek a moderná doba

Alain de Benoist

Demokratická forma vlády tu bola dávno predtým, než vznikli moderné štáty

“Všetci tí, čo bránia nejaký režim tvrdia, že ide o demokraciu,” napísal George Orwell. Nie je to len nedávny jav. Guizot v roku 1849 poznamenal: “Slovo ‘demokracia’ má taký mocný účinok, že žiadna vláda alebo strana sa neopováži existovať - alebo si myslí, že nemôže - bez toho, aby to slovo nemala na klopi.” Dnes to platí ešte viac, než kedykoľvek predtým.

Nie každý je demokrat, ale všetci predstierajú, že nimi sú. Niet ani jednej diktatúry, čo by samu seba nepovažovala za demokraciu. Bývalé komunistické krajiny Východnej Európy nielenže sa prezentovali ako demokratické, ako to potvrdzovala ich ústava, ale tvrdili o sebe, že sú jedinými pravými demokraciami v protiklade k “formálnym” demokraciám na Západe.

Takmer všeobecná zhoda ohľadom slova ‘demokracia’, i keď to nie je vždy pravda, mu dodáva morálny, ba takmer náboženský obsah, ktorý bol už od začiatku vždy predmetom diskusií. Mnohí autori si uvedomovali tento problém. A tak v roku 1939 T. S. Eliot vyhlásil: “Keď sa slovu pripisuje univerzálny posvätný charakter... ako je to dnes v prípade slova ‘demokracia’, začínam sa zamýšľať, či napriek tým početným pokusom za každú cenu dať mu zmysel, vôbec nejaký má.”

Bertrand de Jouvenel bol ešte zreteľnejší: “Diskusie o demokracii, argumenty v jej prospech alebo proti nej, často poukazujú na istý stupeň intelektuálnej plytkosti, pretože vôbec nie je jasné, o čom sa vlastne diskutuje.”

Giovanni Sartori v roku 1962 dodal: “Do istej miery zbytočne, čo je paradox, možno demokraciu definovať ako často používaný vznešený výraz, hoci tá v skutočnosti vôbec neexistuje.”

Julien Freund si takisto všimol, tak trochu duchaplným tónom: “Ak niekto tvrdí, že je demokrat, to v skutočnosti neznamená nič, pretože demokratom možno byť veľmi protirečivým spôsobom: buď v zmysle Američanov a Angličanov alebo východoeurópskych komunistov, Konžanov či Kubáncov. Je len prirodzené, že za takých okolností ja odmietam demokratom byť, pretože môj sused môže byť stúpencom diktatúry a pritom sa bude odvolávať na slovo ‘demokracia’.”

Ako vidíme všeobecné rozšírenie výrazu ‘demokracia’ neprispieva veru k ujasneniu jeho zmyslu. A tak sa teda musíme pohnúť o krok ďalej.

Po prvé sa musíme zbaviť presvedčenia - ktoré si mnohí stále tak cenia - že demokracia je plodom modernej éry a že tá zodpovedá “istému vývojovému stupňu” v dejinách politického režimu. Toto fakty vôbec nepodporujú.

Demokracia vôbec nie je “modernejšia” alebo “vyspelejšia”, než iné formy vlády. V dejinách už bolo veľa vlád s demokratickými tendenciami. Lineárna perspektíva, používaná pri tomto type analýzy, je mimoriadne zavádzajúca. Idea pokroku, uplatňovaná na politický režim, nedáva žiadny zmysel. Keď niekto začne takto uvažovať, ľahko môže dospieť k argumentu o demokracii, ktorá “hovorí sama za seba” a tá, ako hovoria liberáli, sa potom “spontánne” vynorí v oblasti politických záležitostí asi tak, ako trh “spontánne” reaguje na požiadavku a dodávku.

Jean Baechler si všíma: “Ak prijmeme hypotézu, že ľudia ako istý druh živočíšstva spontánne

ašpirujú k demokratickému režimu, ktorý sľubuje bezpečnosť, prosperitu a slobodu, tak potom musíme tiež dospieť k názoru, že v okamihu, kedy sa tie predpoklady naplnia, automaticky sa vynára demokratická skúsenosť i bez toho, aby bol potrebný nejaký rámec ideí.”

Čo sú tie “predpoklady”, ktoré majú za následok demokraciu asi tak, ako oheň vyprodukuje teplo? Na toto sa musíme pozrieť bližšie.

V Európe bol, na rozdiel od Orientu, despotizmus vždy veľmi zriedkavý. Či ide o staroveký Rím, Homérovu Illiadu, vedantickú Indiu alebo o Hittitov, vždy tu môžeme nájsť ľudové zhromaždenia, vojenské i civilné. V indo-európskych spoločnostiach kráľov zvyčajne volili; spočiatku vlastne všetky staroveké monarchie boli založené na voľbách. Tacitus spomína, že nemeckých pohlavárov vždy volili na základe ich statočnosti a kráľov vyberali (hlasovaním) spomedzi šľachty (reges ex nobilitate duces ex virtute sumunt). Vo Francúzsku, napríklad, bola koruna voliteľná, i dedičná. To len keď sa stal kráľom Pippin Malý, začali vyberať panovníka len z tej istej rodiny a len po Hugovi Capetovi sa prijal princíp prvorodenstva. V Škandinávii volilo kráľa provinčné zhromaždenie; tú voľbu museli potom potvrdiť aj zhromaždenia na úrovni krajiny.

Nemecké obyvateľstvo praktizovalo a bolo všeobecne rozšírené tzv. “nosenie na štítoch” - posadenie nového kráľa na štíty vojakov. Cisára Svätej ríše rímskej takisto volili a nemožno zabúdať ani na dôležitosť roly princovských voličov v dejinách Nemecka. Celkovo vzaté, v Európe len začiatkom 12. storočia voliteľnú monarchiu postupne nahradila monarchia dedičná. Až do Francúzskej revolúcie vládli králi pomocou parlamentu, ktorý mal značné výkonné moci. Takmer vo všetkých európskych komunitách dlho platilo, že politické práva občana zaručovalo osobe postavenie slobodného človeka. “Občania”, to boli členovia slobodných ľudových komunít s právom voliť a tí mali okrem iného vlastné mestské charty (výsadné listiny) a suverénnych panovníkov obklopovali v rozhodovacom procese Rady. Zákony takisto determinoval aj vplyv obyčajového práva, pokiaľ išlo o justičnú prax, ktorý bol ukazovateľom “účasti” ľudu. V krátkosti, vôbec sa nedá povedať, že starým európskym monarchiám by v rozhodovacom procese bola chýbala účasť ľudu.

Najstarším parlamentom v západnom svete je federálne zhromaždenie Islandu, ktorého členovia sa schádzajú raz za rok podľa inšpiratívneho vzoru Thingvellireu ešte z roku 930.n.l. Adam von Bremen v roku 1076 napísal: “Tí nemajú kráľa, len zákony.”

...“Škandinávská demokracia je veľmi stará a jej pôvod možno vystopovať ešte k ére Vikingov”, píše Maurice Gravier. V celej severnej Európe bola zakotvená táto “demokratická” tradícia v rámci veľmi silného presvedčenia a sklonu komunity “spoločne žiť”, kde sa sústavne kládol “záujem všetkých” nad záujem jednotlivca. Taká demokracia mala typicky istú hierarchickú štruktúru, preto by ju bolo možné pomenovať “aristo-demokraciou”. Táto tradícia, založená takisto na koncepte vzájomnej pomoci a na zmysle pre spoločnú zodpovednosť, je stále ešte v mnohých krajinách nažive, napríklad vo Švajčiarsku.

...Niet pochýb, že staroveké a moderné demokracie, to sú systémy, ktoré sa od seba diametrálne odlišujú. ...Tie už majú spoločný len názov, keďže sa vynorili z úplne iných historických procesov. ...Takže obracať sa na grécky koncept demokracie neznačí plytko sa nádejať, že tu bude podobná sociálna priezračnosť. To znamená adekvátne uplatniť a prispôbiť na moderný svet koncept ľudu a komunity - koncepty, ktoré celých dvetisíc rokov viedli len k rôznym formám egalitarianizmu, racionalizmu a k vyvyšovaniu na piedestál jednotlivca bez koreňov.

Democracy Revisited: The Ancients and the Moderns

Alain de Benoist (popredný francúzsky teoretik Európskej novej pravice, redaktor "Nouvelle Ecole a zakladajúci člen Skupiny pre výskum a pre štúdium európskej civilizácie - GRECE)

<http://www.alphalink.com.au/~radnat/debenoist/alain14.html>